HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

20 mai 2010 *

În cauza C-111/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE de Okresní soud v Chebu (Republica Cehă), prin decizia din 3 februarie 2009, primită de Curte la 23 martie 2009, în procedura

Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group

împotriva

Michal Bilas,

* Limba de procedură: ceha.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna C. Toader (raportor), domnii K. Schiemann, P. Kūris și L. Bay Larsen, judecători,

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: domnul R. Grass,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;

— pentru guvernul german, de domnul M. Lumma, în calitate de agent;

— pentru guvernul slovac, de doamna B. Ricziová, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamnele A.-M. Rouchaud-Joët și M. Šimerdová, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolelor 24 și 26 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group (denumită în continuare „ČPP"), o societate de asigurări cu sediul în Republica Cehă, pe de o parte, și domnul Bilas, deținător al unei polițe de asigurare, cu domiciliul în Slovacia, pe de altă parte, având ca obiect o cerere de plată a unei prime de asigurare.

Cadrul juridic

3 Normele de competență în materia asigurărilor sunt stabilite în secțiunea 3 din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001, care cuprinde articolele 8-14 din acesta.

4 Articolul 8 din acest regulament prevede:

„În materie de asigurări, competența este determinată de prezenta secțiune, fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 4 și articolului 5 punctul 5”.

5 Articolul 12 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„Fără a aduce atingere articolului 11 alineatul (3), un asigurător poate intenta acțiune numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat pârâtul, indiferent dacă acesta este deținătorul poliței de asigurare, asiguratul sau beneficiarul.”

6 Articolul 13 din același regulament prevede:

„De la dispozițiile prezentei secțiuni nu se poate deroga decât prin convenții:

(1) ulterioare nașterii litigiului sau

[…]”

7 Articolul 22 din secțiunea 6 din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001 stabilește normele privind „Competența exclusivă”.

8 Articolul 24 din acest regulament, cuprins în secțiunea 7, intitulată „Prorogare de competență”, din capitolul II, prevede:

„Cu excepția cazurilor în care competența este determinată de alte dispoziții ale prezentului regulament, instanța din statul membru în fața căreia se înfățișează pârâtul este competentă. Această regulă nu se aplică în cazul în care înfățișarea are ca obiect contestarea competenței sau o altă instanță are competență exclusivă în temeiul articolului 22”.

9 Secțiunea 8, intitulată „Verificarea competenței și admisibilității”, din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001 cuprinde articolele 25 și 26.

10 Articolul 25 din regulamentul menționat prevede:

„Dacă o instanță dintr-un stat membru este sesizată pe cale principală cu un litigiu asupra căruia instanța din alt stat membru este exclusiv competentă în temeiul articolului 22, aceasta se declară, din oficiu, necompetentă."

11 Articolul 26 alineatul (1) din același regulament stabilește:

„Dacă pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat membru este acționat în justiție înaintea unei instanțe dintr-un alt stat membru și nu se înfățișează în fața acesteia, instanța se declară, din oficiu, necompetentă în cazul în care competența sa nu rezultă din dispozițiile prezentului regulament."

12 Articolul 35 din Regulamentul nr. 44/2001, cuprins în capitolul III, intitulat „Recunoaștere și executare", în cadrul secțiunii 1, aceasta însăși intitulată „Recunoaștere", are următorul conținut:

„(1) De asemenea, o hotărâre nu este recunoscută dacă sunt nesocotite dispozițiile din secțiunile 3, 4 și 6 din capitolul II sau într-unul din cazurile prevăzute la articolul 72.

[...]

(3) Fără a aduce atingere dispozițiilor alineatului (1), competența instanței din statul membru de origine nu poate fi revizuită. Criteriul ordinii publice prevăzut la articolul 34 punctul 1 nu poate fi aplicat normelor în materie de competență."

Acțiunea principală și întrebările preliminare

13 La 14 aprilie 2008, ČPP a introdus o acțiune împotriva domnului Bilas în fața instanței de trimitere în vederea obținerii obligării acestuia la plata sumei de 1 755 CZK, majorată cu dobânzi de întârziere, cu titlu de primă datorată în temeiul unui contract de asigurare încheiat între părți la 30 mai 2002.

14 În urma solicitării adresate de Okresní soud v Chebu de a prezenta observații, domnul Bilas a contestat pe fond pretențiile ČPP, fără a ridica excepția de necompetență a instanței sesizate.

15 În decizia de trimitere, Okresní soud v Chebu subliniază că din Regulamentul nr. 44/2001 reiese că, în lipsa unei astfel de excepții, nu poate verifica dacă este competent, în măsura în care litigiul nu se încadrează în ipotezele prevăzute la articolele 25 și 26 din acest regulament.

16 În plus, instanța subliniază că, în cazul în care se pronunță pe fond fără a verifica dacă este competentă, hotărârea sa nu va putea fi recunoscută în sensul articolului 35 din Regulamentul nr. 44/2001. Astfel, această dispoziție nu permite recunoașterea într-un stat membru a unei hotărâri care nu a fost pronunțată de o instanță competentă în sensul dispozițiilor secțiunilor 3, 4 și 6 din capitolul II din acest regulament. Or, potrivit Okresní soud v Chebu, în măsura în care a fost sesizat fără respectarea

articolului 12 alineatul (1) din regulamentul menționat, hotărârea sa nu va putea fi recunoscută într-un alt stat membru.

17 Instanța de trimitere are astfel îndoieli cu privire la corectitudinea unei astfel de concluzii. Aceasta subliniază că fie ar trebui să aibă posibilitatea de a-și verifica competența fără a ține seama de articolul 26 din Regulamentul nr. 44/2001, fie ar trebui să poată aplica, în ceea ce privește propria competență, articolul 24 din regulamentul menționat, deși posibilitatea de a aplica această dispoziție nu rezultă în mod expres din textul articolului 8 din același regulament.

18 Având în vedere aceste observații, Okresní soud v Chebu a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 26 din Regulamentul […] nr. 44/2001 […] trebuie interpretat în sensul că nu permite unei instanțe să își verifice competența internațională în cazul în care pârâtul participă la procedură atunci când în cauză se aplică normele privind competența judiciară obligatorie în sensul secțiunii 3 [din capitolul II din acest] regulament, iar cererea este introdusă cu încălcarea acestor norme?

2) Pârâtul, prin participarea la procedură, poate acorda un temei juridic competenței internaționale a instanței în sensul articolului 24 din [Regulamentul nr. 44/2001] chiar și atunci când în procedură se aplică normele privind competența obligatorie în sensul secțiunii 3 [din capitolul II din acest] regulament, iar acțiunea este introdusă cu încălcarea acestor norme?

3) În cazul unui răspuns negativ la a doua întrebare, faptul că pârâtul participă la procedura în materie de asigurări în fața unei instanțe necompetente în sensul

[Regulamentului nr. 44/2001] poate fi considerat o convenție atributivă de competență în sensul articolului 13 primul paragraf din [acest] regulament?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua întrebare

19 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolului 24 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie să fie interpretat în sensul că instanța sesizată fără ca normele cuprinse în secțiunea 3 din capitolul II din acest regulament să fie respectate este competentă în cazul în care pârâtul se înfățișează și nu ridică o excepție de necompetență.

20 Această întrebare privește aspectul dacă, inclusiv în cazul litigiilor cărora li se aplică normele de competență specială prevăzute de Regulamentul nr. 44/2001, precum cele cuprinse în secțiunea 3 din capitolul II din acesta în materie de asigurări, înfățișarea pârâtului care nu contestă competența instanței sesizate constituie o prorogare de competență implicită.

21 În această privință, trebuie să se sublinieze că articolul 24 prima teză din Regulamentul nr. 44/2001 prevede o normă de competență întemeiată pe înfățișarea pârâtului pentru toate litigiile în care competența instanței sesizate nu rezultă din alte dispoziții ale acestui regulament. Această dispoziție se aplică inclusiv în cazurile în care instanța a fost sesizată cu nerespectarea dispozițiilor regulamentului menționat

și implică faptul ca înfățișarea pârâtului să poată fi considerată o acceptare tacită a competenței instanței sesizate și, așadar, o prorogare de competență a acesteia.

22 Articolul 24 a doua teză din Regulamentul nr. 44/2001 prevede excepții de la această normă generală. Acesta stabilește că nu există prorogare de competență implicită a instanței sesizate în cazul în care pârâtul ridică o excepție de necompetență, exprimându-și astfel voința de a nu accepta competența acestei instanțe, sau dacă este vorba despre litigii pentru care articolul 22 din regulamentul menționat prevede norme de competență exclusivă.

23 Această a doua teză cuprinde o normă care delimitează domeniul de aplicare al normei generale. Prin urmare, astfel cum au subliniat guvernele ceh, german și slovac, precum și Comisia Comunităților Europene, aceasta trebuie să fie considerată o excepție și trebuie interpretată în mod restrictiv.

24 Rezultă că a doua teză a articolului 24 din Regulamentul nr. 44/2001 nu poate fi înțeleasă ca permițând să se excludă aplicarea normei generale enunțate în prima teză a aceluiași articol pentru alte litigii decât cele la care aceasta se referă în mod expres.

25 Astfel, potrivit jurisprudenței referitoare la articolul 18 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32), dispoziție identică în esență cu articolul 24 din Regulamentul nr. 44/2001, în cazurile care nu figurează în mod expres printre excepțiile prevăzute la a doua teză a articolului 18 menționat, se aplică norma generală privind prorogarea de competență implicită. Pronunțându-se într-un litigiu în care părțile încheiaseră o convenție atributivă de competență, Curtea a afirmat că nu existau motive legate de economia generală sau de obiectivele convenției menționate pentru a considera că părțile ar fi împiedicate să supună un litigiu unei alte instanțe decât cea stabilită prin convenție (a se vedea Hotărârea din 24 iunie 1981, Elefanten Schuh, 150/80, Rec., p. 1671, punctul 10, precum și Hotărârea din 7 martie 1985, Spitzley, 48/84, Rec., p. 787, punctele 24 și 25).

26 În aceste condiții, având în vedere că normele de competență enunțate în secțiunea 3 din capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001 nu sunt norme de competență exclusivă, instanța sesizată fără ca normele menționate să fie respectate trebuie să se declare competentă în cazul în care pârâtul se înfățișează și nu ridică o excepție de necompetență.

27 În decizia de trimitere, Okresní soud v Chebu se întreabă dacă, declarându-se competent în temeiul articolului 24 din Regulamentul nr. 44/2001, dar fără ca normele prevăzute la secțiunea 3 din capitolul II din acest regulament să fie respectate, hotărârea sa ar putea să nu fie recunoscută, în sensul articolului 35 alineatul (1) din regulamentul menționat.

28 În această privință, trebuie să se sublinieze că articolul 35 menționat prevede drept cauză de nerecunoaștere nerespectarea normelor de competență specială, în special a celor în materie de asigurări care au drept scop garantarea unei protecții sporite părții defavorizate.

29 O astfel de dispoziție privește nerecunoașterea hotărârilor pronunțate de o instanță necompetentă care nu a fost sesizată cu respectarea acestor norme. Așadar, aceasta nu este aplicabilă în cazul în care hotărârea este pronunțată de o instanță competentă. Aceasta este în special situația instanței sesizate, chiar fără ca normele de competență specială să fie respectate, în fața căreia pârâtul se înfățișează și nu ridică o excepție de necompetență. O astfel de instanță este, într-adevăr, competentă în temeiul articolului 24 din Regulamentul nr. 44/2001. Prin urmare, articolul 35 din acest regulament nu se opune recunoașterii hotărârii pronunțate de această instanță.

30 Așadar, deși, în domeniile vizate de secțiunile 3-5 din capitolul II din același regulament, normele de competență au drept scop să ofere părții defavorizate o protecție consolidată (a se vedea în această privință Hotărârea din 13 decembrie 2007, FBTO Schadeverzekeringen, C-463/06, Rep., p. I-11321, punctul 28), competența jurisdicțională determinată de aceste secțiuni nu va putea fi impusă acestei părți.

Dacă aceasta decide în mod deliberat să se înfățișeze, Regulamentul nr. 44/2001 îi lasă posibilitatea de a se apăra pe fond în fața unei alte instanțe decât cele determinate în temeiul secțiunilor menționate.

31 Guvernele ceh și slovac au subliniat în observațiile prezentate că, pentru a califica înfățișarea pârâtului drept o prorogare de competență într-un litigiu precum cel din acțiunea principală, pârâtului, parte defavorizată, ar trebui să i se acorde posibilitatea de a avea deplină cunoștință de efectele apărării sale pe fond. Instanța sesizată ar trebui astfel să verifice din oficiu, în interesul protecției părții defavorizate, că manifestarea de voință a acesteia este efectiv conștientă și urmărește să acorde un temei juridic competenței acesteia.

32 Trebuie să se sublinieze că o astfel de obligație nu ar putea fi impusă decât prin introducerea în Regulamentul nr. 44/2001 a unei norme exprese în acest sens. Cu toate acestea, instanța sesizată are întotdeauna posibilitatea să se asigure, ținând seama de obiectivul normelor de competență care rezultă din secțiunile 3-5 din capitolul II din acest regulament, care este de a oferi o protecție sporită părții considerate defavorizate, că pârâtul acționează în justiție în aceste condiții, cunoscând pe deplin consecințele acceptării sale de a se înfățișa.

33 Din ceea ce precedă reiese că la a doua întrebare trebuie să se răspundă că articolul 24 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că instanța sesizată fără ca normele cuprinse în secțiunea 3 din capitolul II din acest regulament să fi fost respectate trebuie să se declare competentă în cazul în care pârâtul se înfățișează și nu ridică o excepție de necompetență, o astfel de înfățișare constituind o prorogare de competență implicită.

Cu privire la prima și la a treia întrebare

34 Având în vedere răspunsul afirmativ dat la a doua întrebare, nu este necesară examinarea de către Curte a celei de a treia întrebări, aceasta nefiind adresată de instanța de trimitere decât pentru eventualitatea în care la a doua întrebare s-ar fi răspuns negativ.

35 În ceea ce privește prima întrebare, privind interpretarea articolului 26 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, este suficient să se constate că, în condițiile în care din răspunsul Curții la a doua întrebare rezultă că instanța de trimitere trebuie, în speță, să se declare competentă în temeiul acestui regulament, o examinare a dispoziției menționate, care, potrivit chiar modului său de redactare, nu are vocație să se aplice decât în prezența unei instanțe a cărei competență nu este întemeiată potrivit regulamentului menționat, ar fi lipsită de orice pertinență.

Cu privire la cheltuielile de judecată

36 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 24 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că instanța sesizată fără ca normele cuprinse în secțiunea 3 din capitolul II din acest regulament să fi fost respectate trebuie să se declare competentă în cazul în care pârâtul se înfățișează și nu ridică o excepție de necompetență, o astfel de înfățișare constituind o prorogare de competență implicită.

Semnături